

держави: збірник наукових праць / статті за заг. ред. М. М. Слюсаревського. Київ: Міленіум, 2007. Вип. 5-6. С. 300–308.

3. Шибаєва Н. В., Батюк Л. А. Структура економічної поведінки домогосподарств. *Вісник ХНТУСХ ім. Петра Василенка*. 2012. № 127. С. 287–293.

4. Воробйов Ю. М., Ворошило В. В. Фінанси домашніх господарств у фінансовій системі держави: монографія. Сімферополь: ВД «АРИАЛ», 2013. 232 с.

5. Мітал О. Г. Вплив державної антикризової політики на інвестиційну поведінку населення в кризових умовах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 6. С. 92–95.

6. Кізима Т. О. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма та доміанти розвитку: монографія. Київ: Знання, 2010. 431 с.

*Косенко С. А., здобувач освіти;
Перерва П. Г., доктор екон. наук, професор,
завідувач кафедри економіки бізнесу,
Національний технічний університет "ХПІ",
м. Харків, Україна*

МЕТОДОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Концепція сталого (стійкого) розвитку має давнє коріння у фізичних, біологічних та інженерних науках. Термін «стійкість» або «сталість» є абстрактним. Він означає здатність підтримувати відповідні досягнення та показники протягом тривалого часу. Проблема з посиленням на «сталий розвиток» полягає в тому, що, як і багато інших слів у лексиконі розвитку, його сильною стороною є його нечіткість: «сталий розвиток» означає різні речі для різних людей. Хоча економісти десятиліттями брали участь в обговоренні різних аспектів сталого розвитку, лише нещодавно термін «економіка сталого розвитку» був явно використаний у спільноті екологів, навколишнього середовища та економіки ресурсів [1–14].

На дуже загальному рівні вчені погоджуються, що центральний компонент стійкості найкраще описується шляхом поєднання трьох вимірів: економіки, навколишнього середовища та суспільства. Протягом багатьох років науковці визначали концепцію соціального розвитку з використанням трьох принципів економічного процвітання, екологічної цілісності та соціальної справедливості, і підкреслювали, що всі ці складові потребують підтримки для забезпечення сталого економічного розвитку.

У той же час багато досліджень додають цьому інституційний вимір. Хоча на початку цього століття інституційний вимір сталого розвитку не відігравав центральної ролі у визначенні та втіленні в життя сталого розвитку, цей вимір наразі вважається більш значущим. Крім того, культурний вимір сьогодні частіше згадується. Попереднє дослідження свідчить про те, що соціальні підприємства використовують усі аспекти для сприяння сталому розвитку в громаді, де вони працюють: праця як джерело якості життя, гендерна рівність, стале використання ресурсів і справедливий розподіл вигод між економічними, соціальними, та екологічними вимірами.

В економічній науці та управлінській науці термін сталий розвиток походить безпосередньо від терміну «стійкість». Концепція сталого розвитку була предметом широких дискусій і суперечок протягом десятиліть, теоретичних і практичних питань і дискусій в галузі економіки. Сталий розвиток визначається як розвиток, який задовольняє потреби сьогодення без шкоди здатності майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Тому зрозуміло, що цей термін тісно пов'язаний з економічним значенням дефініції «стійкість».

Інше визначення використовує ширший підхід, визначаючи сталий розвиток як «вид людської діяльності, який живить і увічнею історичну реалізацію всієї спільноти життя на землі». Проте наука менеджменту зазначає, що сталий розвиток зводиться до того, що різні організації ставляться до навколишнього середовища (особливо до природного середовища) як до невід'ємної частини своєї системи управління (бізнес-діяльності). Таким чином, концепція сталого розвитку повинна системно і функціонально проникнути в усю організацію. Це має бути включено до його стратегічних планів. Практика показує, що одні й ті ж організації часто залучаються до сталого розвитку, щоб проводити стратегію, засновану на ресурсах, і відповідати інституційним запитам.

Сучасна література з питань сталого розвитку зосереджується навколо більш різноманітного набору цілей сталого розвитку ООН. З ранніх етапів концепції сталого розвитку було зрозуміло, що інформація, а саме кількісні показники, відіграватимуть важливу роль. Організація Об'єднаних Націй бачить явну потребу структурувати показники сталого розвитку у послідовну структуру. Це забезпечить повноту встановленого показника та підкреслить зв'язки між показниками, тим самим уникаючи довільності в процесі вибору.

Цілі сталого розвитку (2015–2030) спрямовані на побудову інклюзивного, стійкого та справедливого суспільства та забезпечують нормативну основу. Цілі сталого розвитку широко описуються та обговорюються в літературі щодо сталого розвитку. Крім того, як було зазначено в постановочних документах, усвідомлення того, що використання терміну «цілі» щодо сталого розвитку вимагатиме використання різноманітних показників з різних сфер, було загальним як до, так і після прийняття цілей сталого розвитку на 2015–2030 роки [1–14].

Політична нестабільність, технологічний розвиток, економічна інтеграція та зміна клімату можуть серйозно вплинути на спосіб життя людини. Не дивно, що цілі сталого розвитку зосереджені на цих питаннях. Крім того, ці цілі підкреслюють, що сталий розвиток є основною концепцією для вирішення очевидного протиріччя між економічним розвитком і охороною навколишнього середовища, вказуючи, що сталий розвиток передбачає розвиток у стійкий спосіб щодо ресурсів і навколишнього середовища. Соціальні підприємства можуть позитивно вплинути на всі цілі сталого розвитку, визначені ООН. У наступному розділі окремі цілі сталого розвитку були охарактеризовані в контексті припущень соціальної економіки та ролі соціальних підприємств у досягненні цих цілей.

Сталий розвиток спрямований на глобальні виклики, тоді як соціальне підприємництво обговорює порядок денний створення позитивних соціальних змін. Мета соціального підприємства повністю узгоджується з цілями сталого

розвитку, а саме: підвищити якість життя. Соціальні підприємства діють у багатьох сферах, включаючи боротьбу зі структурним безробіттям груп, виключених з ринку праці, персональні соціальні послуги, відродження міст, екологічні послуги та надання інших суспільних благ чи послуг. Соціальні підприємства прагнуть до фінансової стабільності, водночас створюючи соціальні та екологічні наслідки, такі як зменшення соціальної ізоляції, розширення можливостей працевлаштування та захист навколишнього середовища. Отже, соціальне підприємництво є одним із рушіїв сталого розвитку. Іншими словами, такі підприємства відіграють ключову роль у сприянні стійкому та інклюзивному економічному зростанню. Ключове розуміння дослідження соціальних підприємств полягає в тому, що спільне прагнення до соціального охоплення та фінансової стабільності змушує гібридні соціальні підприємства стикатися з більшими обмеженнями в пошуку сталості порівняно з комерційними підприємствами та бути вразливими до змін умов навколишнього середовища. Хоча асоціація соціальних підприємств відноситься до трьох основних категорій – природа, системи життєзабезпечення та громада – з практичної точки зору використовується більш детальна категоризація.

Природно, роль соціальних підприємств, описана в літературі, набагато ширша, ніж прості посилання на певні цілі сталого розвитку. Деякі, щоб її вирішити, пишуть про 18-ту ціль, інші вказують, що соціальні підприємства не переслідують лише одну ціль за раз, а радше групу взаємопов'язаних цілей сталого розвитку. Тим не менш, представлення та обґрунтування ролі, яку соціальні підприємства відіграють у сталому розвитку через їхній внесок у певні цілі сталого розвитку, є хорошим способом представити, наскільки тісно пов'язана місія соціального підприємства з концепцією сталого розвитку. У цьому документі підкреслюється важливість соціальних підприємств у створенні робочих місць для людей, виключених з ринку праці. Тим не менш, це явище, незважаючи на те, що воно включене в концепцію сталого розвитку, не відображає складності терміну. Важлива не тільки кількісна кількість трудових ресурсів, але й їх якість. Теорія архітектури людських ресурсів припускає, що компанії можуть змінити спосіб використання та використання людських ресурсів відповідно до своєї стратегії та бізнес-середовища. Оптимальна кількість зайнятості широко описана в науковій літературі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015. A/RES/70/1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development.
2. Oliński M., Mioduszewski J. (2022) Determinants of Development of Social Enterprises according to the Theory of Sustainable Development. *Sustainability*. 14(23). <https://doi.org/10.3390/su142315679>
3. Kobieliava T.O., Pererva P.G., Kuchinskyi V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. (2021) Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety *Studies of Applied Economics*. Spec. Iss.: Innovation in the Economy and Society of the Digital Age. Vol. 39, № 5. 11 p.
4. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. (2012) Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.

5. Kosenko O.P., Kobieliava T.O., Tkacheva N.P. (2017) Monitoring the commercial potential of intellectual property *Scientific bulletin of Polissia*. №1, ч.2. С.140–145.

6. Kocziszky G., Kobieliava T.O., Pererva P.G., Veres Somosi M. Compliance program. Kharkov-Miskolc : NTU «KhPI». 2019. 689 p.

7. Nagy S., Pererva P.G. (2021) Formation of an innovative model of the Hungarian business economy *Marketing of innovations. Innovations in marketing: materials of the Intern. Sci. Internet Conf.*, December 2021. Bielsko-Biala. P. 51–54.

8. Кобелева Т.О., Перерва П.Г. Формування системи економічної стійкості та комплаєнс захисту машинобудівного підприємства *Економіка: реалії часу*. 2018. № 1 (35). С. 98-106. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2018/No1/98.pdf>

9. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві Навч. посібник для інж.-техн. вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.

10. Старостіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика: підруч. К.: Знання, 2009. 1070 с.

11. Pererva P.G., Kocziszky G., Veres Somosi M. (2019) Compliance program: Kharkov; Miskolc : NTU "KhPI". 689 p.

12. Tkachov M.M., Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova, N.P., Diachenko T.A. (2021) Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // *Problems and Perspectives in Management*. Vol.19, Iss.1. P.24–38.

13. Перерва П.Г., Кобелева Т.О., Ткачова Н.П. Формування інноваційної та інвестиційної політики промислового підприємства на засадах збалансованої системи показників *Вісник НТУ "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва*. Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 59 (1168). С. 96-100. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/20638>

14. Кобелева Т.О., Витвицька О.Д., Перерва П.Г., Ковальчук С.В. Стратегічне управління розвитком підприємства на засадах інтелектуальної власності *Вісник НТУ "ХПІ" (економічні науки) : зб. наук. пр.* Харків : НТУ "ХПІ", 2022. № 1. С. 52-57. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/60492>

*Мареха І. С., канд. економ. наук,
доцент кафедри туризму
і готельно-ресторанного сервісу;
Косяченко Ф. І., студентка,
Сумський державний педагогічний
університет ім. А.С.Макаренка,
м. Суми, Україна*

КЛАСИФІКАЦІЯ В ЕКОЛОГІЧНОМУ ТУРИЗМІ

Турбота про навколишнє середовище та необхідність збереження природних ресурсів стають визначальними чинниками при організації та плануванні економічної діяльності. Не виключенням став і сектор туризму, де питанням забезпечення високої якості довілля приділяється достатньо уваги. Екологічний туризм став невід’ємною складовою сталого розвитку території на різних